

Resina analitza tant textos narratius com poètics de Joan Maragall, Pere Quart, Salvador Espriu i Josep Pla, tot fent èmfasi en una representació de la mort que és eminentment sensorial.

Per acabar, el text del professor Josep Murgades, «Catalan *Noucentisme* and Narrative: From Discursive Analogy to Moral Anagogy», duu a terme una lúcida panoràmica sobre el Noucentisme. El text recull els fonaments de la poètica noucentista, tot enumerant-ne els recursos discursius principals, que il·lustra a través d'alguns relats de *La creació d'Eva i d'altres contes* o del relat de Sureda i Blanes *La princesa que tenia el cor aturat*. Sens dubte, es tracta d'una lectura altament recomanable.

Resta només desitjar que aquestes trobades i col·loquis es continuïn celebrant amb regularitat. Potser seria interessant trobar un fil conductor temàtic que ajudés a conferir més cohesió a la posterior publicació o bé restringir el període d'estudi, un enfocament filològic últimament poc en boga però que sens dubte ajuda a entendre de manera profunda els fonaments de la creació literària en un període concret, com demostra la contribució de Murgades. Tanmateix, més enllà d'un ordenament o un altre, cal congratular-se de l'aparició del volum dedicat a la narrativa catalana contemporània i, sobretot, del creixent nombre d'obres de l'àmbit de la catalanística fora dels Països Catalans. Esperem que no sigui flor d'un dia.

Gaziel, inèdit i vigent

JESÚS REVELLES ESQUIROL
 Universitat de les Illes Balears
jesus.revelles@uib.cat

1. GAZIEL (2020): *Gaziel, Obra inèdita*, Manuel Llanas (ed.), Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat; «Biblioteca Serra d'Or» 515.
2. GAZIEL (2020): *Gaziel, Obra dispersa*, Manuel Llanas (ed.), Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat; «Textos i estudis de cultura catalana» 242.

Obra inèdita (OI) i *Obra dispersa* (OD) formen part d'una mena de díptic. Els uneix una de les millors plomes del periodisme català del segle XX: Agustí Calvet *Gaziel*. Els dos volums recullen gran part dels *papers privats* de l'autor que restaven inèdits o que no han tingut la projecció desitjada, en alguns casos perquè eren de difícil accés. *Gaziel* avui en dia encara no gaudeix de la visibilitat i el prestigi que mereix la seva excel·lent obra, tot i que ja fa més d'una dècada que es publiquen regularment memòries, assajos polítics, dietaris, cròniques bèl·liques, epistolari i recopilatoris d'articles del periodista.

A això cal afegir que Manuel Llanas, curador dels dos volums que aquí ens ocupen, publicà l'any 1998 una biografia extraordinària —*Gaziel: Vida, periodisme i literatura*— que hauria de ser model, exemple i estímul de futurs estudis sobre l'autor guixolenc. A *Obra inèdita* es recopilen escrits de tot tipus del període comprès entre 1928 i 1963: reculls paisatgístics, esquemes de novel·les no finalitzades, cronologies autobiogràfiques o anotacions sobre lectures com les de l'epistolari de Prosper Mérimée o les de les cartes creuades entre André Gide i Paul Valéry. A *Obra dispersa* hi trobarem 28 textos esparsos escrits en castellà, català i francès que no es recolliren a les seves *Obres completes*, publicades pòstumament. Uns materials tan heterogenis com una conferència sobre Eugenia de Montijo de l'any 1922, unes respostes a enquestes i entrevistes, un pròleg a *El retrato de Dorian Gray* d'Oscar Wilde, un pròleg d'una biografia de Maquiavel, traduccions de poemes de Valéry o un text d'un volum col·lectiu sobre Pío Baroja.

Obra inèdita s'inicia amb tota una declaració d'intencions: l'esbós d'una rèplica a Joan Estelrich finalment no publicada en què el nostre protagonista acusa el mallorquí —mà dreta de Cambó— de comportar-se com un propagandista sense escrúpols i atrevir-se amb tasques que el sobrepassen. Gaziel tenia una imatge molt diferent d'ell mateix. De fet, el 29 de setembre de 1953 escrigué a Josep Pla i li comentà que ambdós compartien el fet que mai no havien explotat els ideals que havien servit per treure'n profit personal; ans al contrari, la fidelitat els havia resultat perjudicial. El trajecte pels dos volums confirma aquest caràcter burgès, d'escriptor d'ordre i alhora humanista, generós, intel·ligent i honest amb el món convuls que li va tocar viure.

Hi ha una figura que emergeix de manera potentíssima en alguns d'aquests textos. Es tracta del pare de Gaziel, un industrial que s'enriquí amb la indústria tapera i que, una vegada liquidat el negoci, s'establí a Barcelona. Les pugnes que hi manté, les descripcions del terror i la falta de caliu familiar, la vida quotidiana de la burgesia de l'època i la impossibilitat d'una relació paternofilial són constants, juntament amb la nul·la ajuda econòmica per continuar amb els estudis de Lletres. Tot plegat, temes sobre els quals ja incideix a les obres que havíem pogut llegir fins ara, però que també tenen ressò en aquests volums.

Els fragments en què l'autor descriu l'ambient casa endins i els passejos barcelonins són un exemple de la qualitat de la prosa de Gaziel. Si el seu pare volia que Agustí Calvet fos notari, Gaziel feu justament el contrari. Anar a veure món, és a dir, marxar a París, on el sorprèn la guerra europea i des d'on emergeixen unes magnífiques cròniques. El breu fragment «Memorias literarias. Autobiografía de un pseudónimo» que apareix al volum *Obra dispersa* és definitiu: «Mi nacimiento tuvo la inesperada virtud de cambiar radicalmente la vida de mi padre. El mío es un ejemplo rotundo, decisivo, del misterioso poder mefistofélico de los pseudónimos [...] Y desde entonces, hace ya trece años, yo mando. Mi padre soy yo. A él, que aborrecía el periodismo o, mejor dicho, lo desdénaba por efímero, le he metido hasta la coronilla, le he sepultado entre rotativas y bobinas de papel continuo» (OD, p. 53).

Gaziel escriurà per a *La Vanguardia* a partir de llavors i fins al 1936. A més, d'ençà de la mort el 1920 del seu admirat Miquel dels Sants Oliver, passarà a ser-ne el director —en el període 1920-1933 de manera col·legiada i en el període 1933-1936 de manera individual.

El periodisme no és nuclear en ambdós volums, però quan apareix mostra gran part de les preocupacions de Gaziel. Per exemple, la seva renúncia a la direcció de *La Vanguardia* —mai no publicada— o un llarg informe sobre l'estat de la qüestió de la premsa a Espanya amb el propòsit d'editar un diari l'any 1942, projecte que tampoc no fructificà.

En aquests dos llibres també trobem idees polítiques, com els dubtes que li genera l'excés de fervor del catalanisme envers un país tan antiautonomista com França en comptes de teixir aliances amb Itàlia: «Itàlia, a més, sap el que és el captiveri, la submissió a un govern foraster i hostil, perquè ho ha experimentat llargament i en carn viva. Tot l'esperit del vuit-cents italià fou lliberal i simpatitzant amb tots els moviments nacionalistes» (OI, 83).

Durant la Segona República sembla que Catalunya prendrà el relleu d'una Castella incompetent. El conegut article de Gaziel «España ha muerto» (*La Vanguardia*, 2-X-1931) cloïa, ingènuaament, amb la idea de l'Espanya uniformista, alhora que emergien les Espanyes diverses i republicanes. En aquest sentit, tal com ha afirmat Toni Sala, podem veure Gaziel com un relleu de Maragall, també de la seva visió peninsular i iberista. No em sembla casual que el mateix Teixeira de Pascoaes als anys 1920 escrivís a *La Vanguardia*, ni que alguns articles de l'època escrits per Gaziel apareguessin sota el paraigua d'«aspectos ibéricos» o «curiosidades ibéricas». Gaziel havia llegit *Els Lusíades* de jove i també va traduir fragments d'Eça de Queiros... Conseqüentment, l'iberisme de Maragall —amb qui Gaziel va tractar personalment— i de Ribera i Rovira foren ben influents no només en un aspecte ideològic i intel·lectual, sinó creatiu. A *Obra inèdita s'hi inclou l'esbós d'una «novella peninsular» —Catalunya-Portugal-Castella—* protagonitzada per un bastard, fill d'una gran senyora castellana casada amb un portuguès. La derivada catalana sempre hi és present: per exemple quan afirma que «L'impuls de l'expedició catalanoaragonesa a Orient fou semblant al de la *saudade*, per bé que en sentit geogràfic contrari» (OI, 66). Així, segons Gaziel, Portugal és la plasmació vivent de la incomprensió castellanocèntrica envers tot el que no sigui uniforme. De fet, les seves notes de lectura de l'epistolari entre Unamuno i Maragall apunten en una direcció semblant.

Uns altres textos ben interessants són les seves notes de lectura. Hi destaquen Ignasi Agustí, Bertrand Russell, André Maurois, Malraux, Balzac, Sagarra, Sainte-Beuve o Stendhal. Sobre aquest darrer, observa la diferència entre el caràcter irreductible i dur d'Henry Brulard —és a dir, Stendhal— i les seves lectures del Quixot. O quan reivindica els contes meravellosos de Voltaire. També contraposa Balzac i Stendhal: «Quina diferència entre la província de Stendhal (*Lucien Leuwen*)— i la de Balzac (*Illusions perdues*), gairebé pels mateixos anys! Balzac és un xerraire brillant; Stendhal, un cronista cenyit i exacte» (OI, 163).

Gaziel fuig de la pedanteria pretensiosa i intel·lectual: «Cultura no són llibres: és la mateixa vida noblement viscuda. Per això la política divideix els homes en partits adversos, i la cultura els agermana en un sol esperit» (OD, 81). En realitat, als textos titlla els intel·lectuals de «jerarquia social», i així apareixen retratats, per exemple quan Gaziel publica, al diari argentí *La Nación*, un article contra el silenci dels intel·lectuals espanyols exiliats —«el intel·lectual español expulsado de España, despavorido ante la magnitud aterradora del cataclismo patrio, actualmente vive como agazapado» (OD, 91) — o quan lloa la puresa de Maragall per no voler acceptar mai la candidatura de diputat que li oferiren.

Gaziel combina textos d'abast internacional, com algunes notes breus sobre el teatre de Shakespeare o la traducció d'*Ébauche d'un serpent* (1948) de Valéry, amb d'altres de més propers, com els textos sobre Maria Antònia Salva o un pròleg al poemari *L'Estela* de Miquel Forteza.

Per Gaziel passen gran part de les tensions del catalanisme polític del segle xx —el noucentisme, la implicació de l'intel·lectual en l'espai públic, l'europeisme, l'ús del castellà com a mitjà periodístic, el trànsit de *La Veu de Catalunya* a *La Vanguardia*, l'Institut d'Estudis Catalans, i un llarg etcètera.

Ben conegut, citat i comentat és l'article «La devoradora de hombres» (*La Vanguardia*, 20/6/1923), en què el nostre protagonista es lamenta del fet que, en un indret com Catalunya, «dentro de unos límites geográficos tan reducidos», assistim a un «tan irreductible instinto colectivo de destrucción de prestigios individuales». Gaziel cita com a exemples prestigiosos Cambó, Carner, Josep Pijoan i Eugeni d'Ors.

Moltes vegades s'ha considerat, i tal vegada sigui del tot cert, que els grans sistemes culturals i literaris necessiten obres completes, edicions crítiques i tots aquells llibres que suposin una aportació destacada per a la nostra cultura. Gaziel, sens dubte, ha pogut escapar d'aquesta devoradora d'homes que ell mateix va encunyar gràcies a la tasca que, des de fa un grapat d'anys, porta a terme Manuel Llanas. Avui podem convenir que el recull de textos que s'apleguen en aquests dos volums són una reivindicació exemplar de la figura i l'obra d'Agustí Calvet, *Gaziel*, i que contribueixen, a més, a enfortir el nostre patrimoni literari.

Epistolari Calders & Tísner

JOSEP CAMPS ARBÓS
Universitat Oberta de Catalunya
jcampar@uoc.edu

GALERA (2020): Francesc Galera (cur.), *Epistolari Calders-Tísner*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Universitat de les Illes Balears; «Biblioteca Miquel dels Sants Oliver» 55.